

_____ De Brabantse gemeente Goirle zit in haar maag met een ingewikkelde ruimtelijke puzzel in het buitengebied. Door botsende regels, belangen en normen kan ze de stukjes niet leggen. Op zoek naar een oplossing heeft de gemeente zich als eerste aangemeld voor de Proeftuin Omgevingswet.

NATUURPAREL

Het natuurgebied Fokmast-Regte Heide is van een parel veranderd in een 'complexe situatie'.

BINNENLANDS BESTUUR - WEEK 22 | 2017

GOIRLE OEFENT MET DE OMGEVINGSWET

PUINBREKEN OP DE HEIDE

Op deze zonnige voorjaarsdag rijdt ambtenaar Joep Horevoorts van de gemeente Goirle een rondje door natuurgebied Fokmast-Regte Heide. Het overdag groen van akkers, bos en heide zou de argeloze recreanten die fietsend en wandelend het gebied doorkruisen zomaar zand in de ogen kunnen strooien. Dat dit

een natuurparel is, kan iedereen zien. Maar alleen een kenner als Horevoorts, planoloog en economisch adviseur, ziet dat hier ook van een 'complexe situatie' sprake is. Een situatie die als het ware snakt naar de hulp die de Proeftuin Omgevingswet kan bieden. Want wat is er aan de hand in Goirle, dat

ligt ingeklemd tussen Tilburg en België? Vanachter het stuur van zijn auto wijst Horevoorts naar links, naar rechts of in de verte. Hij wijst naar de heide – bij de bosrand is nog net een strookje zichtbaar – die schreeuwt om vernatting om verder te groeien. Hij wijst naar een eenzame stal vlak tegen de bosrand, waar een boer nog

‘Niemand is bereid een compromis te bereiken’

af en toe wat vee in zet, maar die niet thuishoort zo dicht bij de kwetsbare natuur. Hij wijst naar golfbaan Landgoed Nieuwkerk, die eigenlijk verschoven moet worden, want de drainage belemmert de gewenste vernatting van het gebied. Hij wijst naar de plek van een toekomstige faunapassage over de doorgaande weg naar België, die alleen gaat werken in het landschap dat de dieren erheen dirigeert. En hij wijst, op de rondweg, naar een oversteekplaats voor de paarden en paardrijders die vanaf de manege het natuurgebied willen intrekken. Ondanks de voorzieningen blijft het onveilig. Zo is er eerder een paard aangereden.

De rondrit, en ook de ‘complexe situatie’, is begonnen aan De Fokmast, een oud laantje dat vanuit de rondweg rond Goirle het natuurgebied indraait. Aan dat laantje ligt een puinbreker en -sorteerder die graag wil uitbreiden. Ooit leek dit een perfecte locatie voor het bedrijf, lekker ver weg van de bewoonde wereld. Inmiddels is natuurbescherming volwassen geworden, maar valt het bedrijf tegelijkertijd niet meer te verhuizen; niemand wil een puinbreker in zijn achtertuin. Dus hoe nu verder?

VOETANGELS

‘We waren als provincie en gemeente in de fase dat we alle voetangels en klemmen in beeld hadden’, vertelt Alfons Bouman van de provincie Noord-Brabant een uurtje voor de rondrit. Hij zit in de bestuurskamer in het gemeentehuis naast Horevoorts aan een vergadertafel. ‘En dan komt de vraag: hoe ga je dat nu oplossen? Op dat moment kwam de Proeftuin om de hoek en dat hebben we aangegrepen. Alle hulp is welkom, want het is een heel complexe situatie.’

De provincie behandelde het puinbedrijf aanvankelijk als Nimby-traject, vertelt de beleidsmedewerker circulaire economie. ‘Een bedrijf dat ergens lastig zit, moet verplaatsen, hebben we jarenlang geroepen.

‘SMEEROLIE TUSSEN DIVERSE OVERHEDEN’

Twaalf gemeenten kunnen meedoen aan de Proeftuin Omgevingswet (aankomen kan nog via aandeslagmetdeomgevingswet.nl). Ze krijgen begeleiding van een Expertteam onder leiding van hoogleraar gebiedsontwikkeling Friso de Zeeuw. Adri Dorrestein, bij overheid, adviesbureau en projectontwikkelaar gepikt en gemazeld in gebiedsontwikkeling, bezoekt als expert gemeenten. Daar is een nieuwe manier van denken nodig, zo schreef de minister op 18 april aan de Tweede Kamer. ‘Ambtenaren zijn gewend om te kijken of een initiatief aan de regels voldoet. Dat is met een houding van nee, tenzij ...’, legt Dorrestein uit. ‘Nu zeggen we: “Als het initiatief goed is voor de stad, dan gaan we ervoor en dan gaan wij als ambtenaren kijken of we het mogelijk kunnen maken.” Dat is een andere houding en vergt een andere manier van kijken naar de samenleving. Mensen willen dat ambtenaren niet bureaucratisch de regels volgen, maar eerst eens kijken of dat een goed initiatief is.’

Het Expertteam wil in Goirle ‘de smeerolie zijn tussen verschillende overheden. De ambtenaren die er moeite mee hebben, dat zijn de juristen, planologen en milieudeskundigen, omdat die heel strak aan milieuwetgeving zijn gebonden. Daar kan ik me alles bij voorstellen, want die toetsen: “Als ik straks bij de Raad van State komt bij bezwaren, word ik dan niet afgeschoten?”’, aldus Dorrestein. ‘Mijn argument is: hoe gaan we het wél mogelijk maken? Hoe kunnen we het Programma Aanpak Stikstofdepositie zo organiseren dat we dit initiatief – want dat is hartstikke goed voor de gemeente Goirle – wél mogelijk maken. Als daar extra overleg voor nodig is, dan organiseren we dat. Het is laten zien dat het anders kan, een spiegel voorhouden en de verbinding leggen naar de verschillende overheden om kennis uit te wisselen. We hebben onze expertise op dit terrein, want we zijn allemaal mensen met dertig, veertig jaar ervaring in dit vak. En de ‘vreemde ogen’ uiteraard. Nou, dat werkt.’

Verder gaat het Expertteam kijken of de participatie goed verloopt. ‘Bij dit soort delicate processen moet je kijken of iedereen erbij betrokken is.’ Mogelijk gaat de gemeente met een voorloper van het omgevingsplan werken. ‘Dat willen we met de Crisis- en herstelwet doen: het bestemmingsplan verbrede reikwijdte. Die Omgevingswet is er pas in 2019. Dus daar kunnen we nog niet mee werken. Maar we kunnen wel oefenen en vooruitlopen.’ ●

Dat is het probleem over de schutting gooien, want die bedrijven zijn niet te verplaatsen. Niemand is bereid een compromis te bereiken.’

Eind maart kwam het Expertteam, dat Proeftuindeelnemers begeleidt, voor het eerst langs in Goirle. Wie door de bril van de Omgevingswet kijkt, ziet geen drempels maar mogelijkheden, zo wil de Proeftuinfilosofie. Dus zitten puinbedrijf, manege, Brabants Landschap (beheerder van het natuurgebied), waterschap, gemeente en provincie samen aan tafel. Binnenkort zullen ook golfbaan, drinkwaterbedrijf, boeren en landgoedeigenaren aanschuiven. ‘We hebben het Nimby-traject omgebogen naar een gebiedsopgave’, verduidelijkt Horevoorts. In die aanpak kunnen bedrijven de ruimte, noodzakelijk voor uitbreiding, verdienen. ‘En verdienen doe je door een kwaliteitsimpuls aan de omgeving te geven. Er wordt heel plat gerekend: je gaat zoveel uitbreiden, dat wil

zeggen dat je zo’n bedrag moet investeren in je omgeving.’

Met meer spelers aan tafel zijn meer doelen te behalen. De natuurbeheerder krijgt een groter en steviger natuurgebied, het puinbedrijf zijn uitbreiding, de manege zijn nieuwe locatie, de bewoners mooiere natuur en de gemeente een ‘bedrijviger’ bedrijventerrein.

WATERPOELEN

De truc is dat elke belanghebbende meebeweegt en niet zijn bezwaren en problemen over de schutting gooit. Want als iedereen dat laatste doet, gebeurt er uiteindelijk niks. ‘Een voorbeeld is geohydrologie’, illustreert Bouman. ‘Vernatting kun je realiseren door waterpoelen aan te brengen of door een scherm in de grond te plaatsen. Een scherm is waarschijnlijk goedkoper, want om poelen te realiseren moet je terreinen aankopen. Als de geohydroloog alleen naar zijn eigen ▶

belang kijkt, zegt-ie: “Ik volsta met dat scherm.” Maar hij kan ook het geld voor het scherm inbrengen in een aanpak die ook andere aspecten borgt.’

Ook de provincie zal water bij de wijn moeten doen. De gebiedsaanpak werkt alleen als alle belanghebbenden meeschuiven. De manege moet richting het natuurgebied verschuiven om de gevaarlijke verkeerssituatie op te lossen. Horevoorts: ‘Dan loop je tegen de Verordening Ruimte aan. Die verbiedt nieuwe bouwblokken voor dit soort bedrijven. Nu zeggen we: als er zo veel winst te behalen is, dan kan een gedeputeerde op basis van maatschappelijke problematiek van een verordening afwijken.’ Het resultaat is al min of meer uitgetekend in de ‘inspiratieschets’ die op de vergadering ligt. Horevoorts: ‘Over een jaar hoop

ik een soort samenwerkingsovereenkomst te hebben met alle betrokken partijen, waarbij de bestuurder een commitment afgeven naar de eigen organisatie.’

Al voorafgaand aan de Proeftuindeelname had Goirle veel van de partijen aan tafel zitten en was het ontwerp voor het gebied bijna klaar. Waarom dan toch meedoen met de Proeftuin? ‘Wat ons parten speelde is dat met het verstrijken van de tijd steeds meer regelingen van toepassing waren’, verklaart Bouman. ‘In het proces is het PAS (Programma Aanpak Stikstof, HP) van kracht geworden en is de geohydrologische situatie, de vernatting, een argument geworden. De tijd werd onze vijand.’ En dan schuift wethouder Harry van de Ven aan tafel en vertelt waarom de grensgemeente zich heeft aangemeld voor de

Proeftuin. ‘Er komen zoveel belangen bij elkaar, dat we daar als college enthousiast ingestapt zijn. Het zet makkelijker de neuzen dezelfde kant op.’

Nogal wat ambtenaren zijn niet anders gewend dan aan de regels te toetsen, verduidelijkt Horevoorts. ‘Het expertteam geeft ons begeleiding, brengt enthousiasme over en zegt: ga eens van je eigen pad af; hoe eng is het om een keer af te wijken?’ De vorige sessie, de tweede, was tien dagen geleden en heeft al een impuls gegeven. De colleges van B&W en GS hebben de gebiedsontwikkeling uit de sectorale korsetten van de verschillende afdelingen getrokken en behandelen het voortaan integraal. ‘Dat zijn stappen die we normaal niet in een week of anderhalf georganiseerd krijgen.’

KINDERKOPJES

Terug naar het begin van de rondrit in het buitengebied. Tussen de bomen langs De Fokmast kijken Bouman en Horevoorts hoe een kiepvrachtwagen de historische laan indraait, over de kinderkopjes rijdt en honderd meter verderop het bedrijfsterrein opdraait. Bouman: ‘In het verleden is gezegd dat als je die weg weghaalt, je het puinbedrijf makkelijker kunt uitbreiden. Maar dan heb je het Brabants Landschap op de achterste benen.’ Horevoorts: ‘Nu ga je meer van de kwaliteiten van het landschap uit en ontwerp je de rest daaromheen. Veel lastiger, maar dan heb je wel een betere oplossing.’ Al zeker twintig jaar wordt er over een oplossing gesproken. Telkens ging het momentum verloren of wilde iemand niet. Nu ziet iedereen: door een beetje te geven kunnen we veel krijgen.’ ●

ADVERTENTIE

Het leerplatform van en voor gemeenten

Leerreis Omgevingswet
vanaf 07 september 2017

Leerkring Ontwikkelen visie op wonen, begeleiding en zorg
vanaf 14 september 2017

Leertraject Woonbeleid
vanaf 21 september 2017

Masterclass Persoonlijk leiderschap in verandertrajecten
vanaf 27 september 2017

vngacademie.nl